

МІЖМОВНІ ВІДПОВІДНИКИ В ЕЛЕКТРОННОМУ АНГЛІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОМУ СЛОВНИКУ З ЕНЕРГОМАШИНОБУДУВАННЯ

У статті йдеться про впорядкування міжмовних відповідників у електронному словнику з енергетичного машинобудування. Проаналізовано семантичні та граматичні труднощі вибору українського еквівалента до англійських термінів, розглянуто когнітивну модель опрацювання перекладачем вихідних текстів і вибору варіантів перекладу термінів та запропоновано принципи подання відповідників у електронному словнику.

Ключові слова: комп'ютерна лексикографія, електронний словник, термін, перекладний еквівалент, когнітивна модель перекладу, галузева лексика.

Репрезентація відповідностей між питомим та іншомовним термінами є однією з ключових проблем укладання перекладного словника, зокрема технічного. До основних причин виникнення багатоваріантності перекладу терміна науковці¹ зараховують *об'єктивні* (особливості поділу об'єктивної реальності різними мовами, зокрема технічної сфери; неусталений характер термінології багатьох галузей науки і техніки; постійний розвиток наукової думки; обмеження паперових словників за обсягом подання лексикографічної інформації про вхідну одиницю; неможливість поєднання різних за типом і змістом лексикографічних параметрів у традиційних словниках) та *суб'єктивні чинники* (недостатня робота з упорядкування термінології та укладання спеціальних словників; слабка співпраця з міжнародного упорядкування термінології; відсутність співпраці між лінгвістами, укладачами термінологічних стандартів та укладачами галузевих словників).

Як вважають провідні термінографи², подання можливих відповідників без тлумачень і пояснень щодо їх уживання в певній сфері є одним з істотних недоліків перекладних словників. У зв'язку з цим, на нашу думку, слід переглянути деякі принципи лексикографічного опрацювання перекладних еквівалентів, ґрунтуючись на досягненнях не лише термінографії, а й перекладознавства, термінознавства та комп'ютерної лексикографії. Проблему міжмовної відповідності лексичних одиниць та їхню репрезентацію частково розглянуто

---

¹ *Гринев-Гриневич С. В.* Введение в терминологию : Как просто и легко составит словарь.— М., 2009.— 224 с.; *Кудашев И. С.* Проектирование переводческих словарей специальной лексики.— Хельсинки, 2007.— 444 с.; *Шуневич Б. І.* Проблеми укладання нових словників нормалізованих терміносистем (на прикладі пожежної термінології) // Вісн. Житомир. держ. ун-ту ім. І. Франка.— Житомир, 2009.— Вип. 45.— С. 138–142.

² *Берков В. П.* Слово в двуязычном словаре.— Таллинн, 1977.— 140 с.; *Гринев-Гриневич С. В.* Знач. праця; *Кудашев И. С.* Знач. праця.

в працях лексикографів (Ю. Д. Апресян, В. П. Берков, В. Г. Гак), термінографів (Б. І. Шуневич, С. В. Гриньов, Д. В. Степанова, С. І. Кудашев), спеціалістів у галузі перекладу (В. Н. Комісаров, Я. І. Рецкер, В. Ф. Сисоєва, В. І. Карaban), а також укладачів посібників з теорії та практики перекладу (І. І. Пирог, Н. В. Марченко, О. Коренева). Основними пропозиціями щодо розв'язання досліджуваної проблеми є: 1) використання еквівалентів описуваної галузі³; 2) подання еквівалентів через крапку з комою та за допомогою цифр⁴; 3) додавання спеціальних контекстів до вхідного терміна⁵; 4) розкриття семантичної структури реєстрового слова шляхом детального опису кожного його значення⁶.

Запропоновані ідеї щодо лексикографічного упорядкування перекладних еквівалентів є, безумовно, ефективними, але для прийняття остаточного перекладацького рішення не завжди достатньо одного лише тлумачення та переліку еквівалентів до термінів мови-оригіналу. На думку вчених, перекладача також цікавлять граматичні, синтаксичні та стилістичні особливості іншомовного терміна⁷. Проте не кожний словник, зокрема «паперовий», може задовольнити потреби користувача. Цю проблему, на нашу думку, значною мірою допоможе розв'язати електронний словник. Незважаючи на наукові досягнення в галузі електронної термінографії (С. Жуковський, Б. Рицар, А. В. Кувшинова, А. В. Русакова, Н. А. Сивакова⁸), проблема подання в електронному перекладному галузевому словнику міжмовних еквівалентів до терміна мови-оригіналу, враховуючи його семантичні синтаксичні та граматичні особливості, залишається досі нерозв'язаною. Саме це зумовлює актуальність нашої розвідки.

Вироблення принципів електронного лексикографічного опису варіантних відповідників має ґрунтуватися на комплексному застосуванні теоретичних засад зіставного перекладознавства, традиційної, а також комп'ютерної лексикографії. Мета нашої розвідки — запропонувати способи подання термінологічних еквівалентів у електронному галузевому словнику для перекладачів, які працюють у галузі машинобудування, що передбачає розв'язання таких завдань: 1) провести зіставний аналіз англійських та українських термінів енергетич-

³ Гринев-Гриневич С. В. Зазнач. праця; Кудашев І. С. Зазнач. праця; Марченко Н. В. Методичні матеріали щодо забезпечення самостійної роботи студентів з дисципліни «Теорія та практика перекладу з першої іноземної мови галузевого спрямування (німецька мова)» (для бакалаврів).— К., 2008.— 62 с.

⁴ Шуневич Б. І. Зазнач. праця.

⁵ Марченко Н. В. Зазнач. праця; Сисоєва В. Ф. Відповідність іменників-термінів в оригіналі та українському перекладі на матеріалі англомовного наукового тексту.— http://www.rusnauka.com/12_KPSN_2010/Philologia/63006.doc.htm.

⁶ Берков В. П. Зазнач. праця.

⁷ Кудашев І. С. Зазнач. праця.— С. 147.

⁸ Жуковський С. Деякі проблеми перекладу українських термінів будівництва й архітектури у двомовному словнику // Проблеми української термінології : Зб. наук. праць. — Л., 2008. — С. 56–58; Рицар Б. Структура українсько-англійського словника з радіоелектроніки // Там же. — Л., 2014. — С. 26–31; Кувшинова А. В. Английская терминология текстильного дела и ее лексикографическая разработка : Дис. ... канд. филол. наук.— Иваново, 2008.— 199 с.; Русакова А. В. Лингвистическая модель двуязычного электронного текстоориентированного словаря юридических терминов : На материале Конституции Российской Федерации, Конституции Французской Республики и Конвенции о защите прав человека и основных свобод : Дис. ... канд. филол. наук.— Тюмень, 2008.— 198 с.; Сивакова Н. А. Лексикографическое описание английских и русских фитонимов в электронном глоссарии : Автореф. дис. ... канд. филол. наук.— Тюмень, 2004.— 28 с.

ного машинобудування; 2) прокоментувати етапи перекладу та когнітивні процеси, пов'язані з ними; 3) проаналізувати типи перекладних еквівалентів та їх лексикографічну репрезентацію; 4) розробити структуру й визначити зміст словникової статті.

У теорії перекладу⁹ виокремлюють такі випадки міжмовних семантичних еквівалентів: абсолютні (або повні) та часткові (або неповні), серед яких особливе місце займають еквіваленти багатозначних слів, яким у мові перекладу відповідають різні слова. Зазначене стосується і термінології аналізованої галузі, зокрема:

а) технічні терміни в англійській мові можуть бути омонімічними, тоді як в українській мові є кілька різних слів з окремим значенням. Наприклад, англ. *pad*¹ (гідротурб.) відповідає укр. *сегмент* (вальниці турбіни)¹⁰, *pad*² — укр. *опорна плита* (загальнотех.; наприклад, для сервомотора напрямного апарата)¹¹, при цьому зауважимо, що *pad* (ТМ¹², 21) — це усічена форма терміна *bearing pad* (ТМ, 23); в українській мові англ. *gearbox* (ел. маш.) позначає: *gearbox*¹ — *мультиплікатор*¹³ та *gearbox*² — *редуктор*¹⁴. До терміна *gear box* можуть додавати конкретизатор *reduction* (СРР, 252), якщо його вживають у значенні «редуктор» («reduction gear unit»);

б) складність визначення семантики англійських термінів та, відповідно, вибору до них еквівалентів, виникає через те, що вони в технічному тексті можуть функціонувати в скороченій формі. Наприклад: англ. *gate* — 1) *напрямний апарат гідротурбіни* (гідротурб.), скор. від *wicket gate*¹⁵, 2) *гідротехнічна заставка*¹⁶ (гідротех.), скор. від *flood gate*; англ. *unit* — 1) *гідроагрегат*¹⁷ (гідротурб.), скор. від *hydroelectric unit*; *турбоагрегат*¹⁸ (паратурб.), скор. від *tur-*

⁹ Бархударов Л. Язык и перевод.— http://classes.ru/grammar/125.Barhudarov-yazik-i-perevod/html/topic_8.html; Гринев-Гриневиц С. В. Знач. праця; Карабан В. Переклад англійської наукової і технічної літератури : Грамат. труднощі, лекс., термінолог. та жанрово-стиліст. пробл. — Вінниця, 2004. — 576 с.; Комиссаров В. Теория перевода (лингвистические аспекты).— М., 1990.— 253 с.

¹⁰ «[Guide bearing] pad — individually adjustable element of a segmented type guide bearing» (ІЕС61364, 46) — «Сегмент напрямної вальниці — індивідуально регульований елемент сегментної вальниці».

¹¹ «Pad — a padstone or a concrete block or a stone placed under a heavy weight to spread the load» (ТД, 479) — «Опорна плита — бетонний блок або камінь, встановлюваний під важку деталь для розподілення навантаження».

¹² Список скорочень див. у кінці статті.

¹³ «Gear box — gear unit connecting the runner to the generator to increase shaft speed» (ІЕС61364, 46) — «Мультиплікатор — пристрій, що з'єднує робоче колесо з генератором для підвищення частоти обертання».

¹⁴ «[Reduction] gear box — A reduction gear box is used to reduce an input speed to a slower output speed and more output torque» (RGB) — «Редуктор — Редуктор використовують для зниження частоти обертання на вхідному валу, забезпечуючи на вихідному валу меншу частоту обертання та більший момент обертання».

¹⁵ «[Wicket] gate — angularly adjustable streamlined element which controls flow to the turbine runner or from the pump impeller» (ІЕС61364, 46) — «Лопатка напрямного апарата — поворотний обтічний елемент, що регулює потік води до гідротурбіни або з робочого колеса помпи».

¹⁶ «[Flood]gate — gate for shutting out or releasing the flow of water over spillways, in connection with the operation of a dam» (BOE) — «Гідротехнічна заставка — заставка для стримування та пропускання потоку води через водоскидні споруди під час роботи греблі».

¹⁷ «[Hydroelectric] unit — complete set of hydraulic and electrical machines used for generating or pumping or both» (ІЕС61364, 13) — «Гідроагрегат — вузол гідравлічної та електричної машини, призначений для вироблення електричної енергії і/або перекачування води».

¹⁸ «[Turbine-generator] unit — an electric generator driven by a steam turbine prime mover, and which delivers all or part of its electrical output to the power distribution grid» (COG) —

bine-generator unit; газотурбінна установка¹⁹ (газотурб.), скор. від *gas turbine unit*; 2) устаткування²⁰ (автом.); 3) одиниця виміру²¹ (фізика), скор. від *unit of measurement*; англ. *blade* — 1) лопать турбіни²² (гідротурб.), скор. від *runner blade*; 2) лопатка турбіни²³ (газотурб., паротурб.), скор. від *turbine blade*;

в) вибір еквівалента залежить також від галузі використання англійського терміна, який у технічних текстах може бути самостійною одиницею або складником терміносполучення. Наприклад: англ. *switch* — 1) вимикач (ел. маш.) — *generator switch, load brake switch*, 2) пеле (автом.) — *pressure switch*, 3) вимикач (автом.) — *limit switch*, 4) тумблер (електротех.) — *on/off switch*;

г) українські поліреферентні терміни (тобто ті, що мають однакове значення, але позначають різні предмети) в англійській мові відповідають кільком термінам з певними значеннями. Це пояснюється тим, що на відміну від української англійська термінологія має більший ступінь деталізації понять предметної сфери. Так, термін *статор*²⁴ має в англійській мові такі терміни-еквіваленти: 1) *stay ring*²⁵ (гідрравлічної турбіни), 2) *stator*²⁶ (генератора, парової або газової турбіни);

г) двом синонімічним термінам в англійській мові може відповідати один український термін, що пов'язано з деталізацією понять предметної сфери в англійській термінології. Пор., наприклад: *генератор* (ел. маш.) — 1) *generator* (загальне позначення машини, яка виробляє електричний струм), *alternator* (позначення генератора змінного струму). У деяких випадках спостерігаємо зворотний процес, коли двом українським термінам-синонімам відповідає один англійський термін, наприклад: *thrust bearing* (ел. маш.): 1) *упорна вальниця*

«Турбоагрегат — вузол, у якому парова турбіна приводить у рух генератор для вироблення електроенергії та повного / часткового її передавання до електричної мережі.

¹⁹ «[Gas turbine] unit — is a gas turbine unit that operates both for the production of electrical energy from shaft work and the useful energy produced from heat recovered from its exhaust gases» (ЕОХ) — «Газотурбінна установка — енергетична установка, призначена як для вироблення електричної енергії за рахунок механічної роботи, так і для отримання корисної теплової енергії, яку виділяють відпрацьовані гази».

²⁰ «Unit, mechanical engineering, a complete system, apparatus, or establishment that performs a specific function» (FD) — «Установка в машинобудуванні — комплексна система, пристрій або обладнання, що виконує окрему функцію».

²¹ «Unit (also unit of measurement) — a standard amount of a physical quantity» (COL) — «Одиниця виміру — кількісне значення фізичної величини».

²² «[Runner] blade — profiled component of a reaction turbine runner or a pump impeller which performs the energy conversion. The blade may be fixed or adjustable» (IEC61364, 13) — «Лопать робочого колеса — профільований елемент робочого колеса реактивної гідротурбіни або помпи, який перетворює енергію потоку води в механічну енергію. Лопать може бути як рухомою, так і нерухомою».

²³ «[Turbine] blade — the individual component which makes up the turbine section of a gas turbine. The blades are responsible for extracting energy from the high temperature, high pressure gas produced by the combustor» (ГТЕ, 368) — «Лопатка турбіни — окремий елемент турбінної секції газової турбіни. Лопати необхідні для екстрагування енергії нагрітого стисненого газу, що утворюється у камері згорання».

²⁴ «Нерухома частина машини, в якій є обертова частина — ротор (в електричних двигунах і генераторах, турбінах тощо)» (СІС, 545).

²⁵ «Stay ring — structural member located upstream the guide vanes, usually having two annular shrouds connected by a number of fixed stay vanes» (IEC61364, 53) — «Статор — конструкційний елемент, розташований перед напрямним апаратом. Його складниками є два кільця, з'єднані між собою певною кількістю статорних колон».

²⁶ «Stator — the portion of a machine which includes the stationary magnetic parts with their associated windings (DST, 1195) — «Статор — вузол машини, складений з нерухомих магнітних частин та їх обвиток».

(вальниця, що сприймає осьові навантаження від генератора) та 2) *підп'ятник* (синонім *упорна вальниця* виник унаслідок метонімічного перенесення «окрема деталь > вузол»);

д) англійський термін може мати регулярне та контекстуальне значення, тоді як в українській мові цим значенням відповідають окремі терміни. Наприклад: *unit speed* у регулярному значенні відповідає терміну *зведена частота обертання*, а в контекстуальному — *частота обертання агрегата*. Те саме можна сказати й про англійський термін *wicket gate* — 1) *напрямний апарат* (у регулярному значенні) та 2) *лопатка прямого апарата* (в контекстуальному, ситуативному значенні);

е) українському терміну в англійській мові можуть відповідати:

— два абсолютні синоніми, наприклад: *segment вальниці* — *pad* та *segment* (КНЕ, 26); *витрата через турбіну* — *discharge* (КНЕ, 3) та *flow* (КНЕ, 9); *корпус статора генератора* — *frame* (KSPP, 24) та *housing* (CPP, 255); *обмотка генератора* — *coil* (KSPP, 16) та *winding* (KSPP, 22);

— багатокомпонентні термінологічні варіанти та синоніми: *спіральна камера* — *spiral case* (ТМ, 8) та *spiral casing* (ТМ, 9); *накривка турбіни* — *head cover* (ТМ, 12) та *top cover* (TSK, 57);

— термінологічні варіанти, утворені внаслідок 1) скорочення або абревіації окремих компонентів терміносполучення: *лопатка прямого апарата* — *guide vane* (TS, 24) та *vane* (там же); 2) заміни одного компонента у словосполученні: *закладні частини* — *fixed components* та *embedded components*, для позначення абсолютної синонімічності в технічних текстах навіть пишуть так: *fixed / embedded components* (АНР, 2), *скидання навантаження* — *load rejection* (TS, 45) та *load throw-off* (TS, 12).

Крім семантичних характеристик, предметом лексикографічного опису є також лексико-граматичні та синтаксичні особливості англійських технічних термінів:

а) англійські терміни можуть належати до різних частин мови, але мати те саме написання і бути семантично мотивованими. Наприклад, англ. *discharge* може функціонувати у формі іменника — *витрата* (гідротурб.), *електричний розряд* (електротех.), *зливання води* (гідротех.) та дієслова — *виконувати дренаж*, *зливати* (рідину), *спускати* (повітря), *розряджати*. Зазначимо, що в окремих випадках англійський термін перекладають як прикметник, коли він є складником термінологічного сполучення в атрибутивній функції, наприклад: *дренажний* (гідротурб.) — *discharge pipeline*, *розрядний* (електротех.) — *discharge resistor*;

б) англійські терміни можуть належати до різних частин мови і мати однакове написання, але не бути семантично мотивованими. Наприклад: англ. *set* як іменник відповідає українським термінам *апарат*, *прилад*, *агрегат*²⁷; як дієслово — *встановлювати*, *налаштовувати*, *визначати*, *укладати*²⁸;

²⁷ «One of the two pumps shall run continuously when the generating set is in operation or in readiness to operate» (ВНР, 83) — «Одна з двох pomp має забезпечувати постійну циркуляцію оливи як під час роботи гідроагрегата, так і після виконання всіх підготовчих операцій з його пуску».

²⁸ «Allowable pressure rise is set by the design of the existing penstock and shall not exceed 10 % during simultaneous full load rejection of all 3 units» (ТМ, 30) — «Припустиме підвищення тиску встановлено проектом напірного трубопроводу і воно не повинно перевищувати 10 % під час одночасного скидання навантаження всіма трьома агрегатами».

в) утворення англійським терміном словосполучень, у яких він може бути головним компонентом, що має семантичне навантаження (*turbine unit, generating unit, jacking unit, pumping unit, assembly unit*), або семантично залежним від головного компонента (*unit speed, unit start-up, unit stress, unit control board, maximum unit stress, turbine unit discharge*). Оточення може змінювати семантику англійського терміна і, відповідно, його переклад. Так, наприклад, англійський термін *supply*, перебуваючи в різних оточеннях, може мати такі варіанти перекладу: *cooling water supply* — **система подання охолоджувальної води**, *water supply pipe* — **водопідвідна труба**, *full supply level* — **нормальний підпорний рівень**, *supply pump* — **подавальна помпа**;

г) відсутність у термінологічному сполученні одного або кількох іменників. Наприклад, у реченні *Full gate output of not less than 73 MW at a rated net head of 63.33 m* використано терміносполучення *full gate output*, що позначає параметр гідротурбіни. За текстом цей параметр має забезпечувати потужність не менше 73 МВт. Його переклад може викликати труднощі, навіть якщо перекладати окремі компоненти (*full* — **повний**, *gate* — **засувка, вентиль, заслін**). Аналізоване словосполучення означає, що для забезпечення потужності необхідно повністю відкрити напрямний апарат. Інакше кажучи, *gate* у цьому контексті — це скорочений варіант терміна *wicket gate*, після якого має стояти слово *opening* (**відкриття**). Повний варіант словосполучення має бути *full wicket gate opening output* і перекладатися як **потужність при повному відкритті напрямного апарата**.

На вибір варіанта перекладу окремих термінів можуть впливати не лише лінгвістичні, а й енциклопедичні знання. Так, наприклад, в англійському реченні *Independent of the result of the radiographic examination, all welds shall be repaired if the echo joints of ultrasonic testing are determined as cracks, lack of fusion or root failures, or if the echo heights reach or exceed the reference level*, щоб знайти відповідник словосполучення *echo joints of ultrasonic testing* в українській мові, лінгвістичної інформації буде недостатньо, тут необхідні фонові, або енциклопедичні, знання про предметну галузь. У цьому реченні йдеться про ультразвукову дефектоскопію зварних швів для виявлення внутрішніх дефектів. На екрані дефектоскопа з'являються відображення відлунків, що їх отримують від шва, серед яких можна ідентифікувати дефекти. Отже, аналізоване термінологічне словосполучення можна перекласти як **відлунки від зварних швів під час ультразвукової дефектоскопії**.

Ураховуючи лінгвістичні особливості англійських термінів та специфіку перекладу галузевих текстів, пропонуємо таку типологію міжмовних еквівалентів: 1) за змістовим навантаженням — а) абсолютні (значення у мові перекладу збігається зі значенням у мові оригіналу; омонімічні та омографічні англійські терміни мають окремі значення в мові перекладу), б) часткові (англійський багатозначний термін має окреме значення в мові перекладу); 2) за відношенням назви до об'єкта — а) монореферентні (одна назва відповідає одному об'єкту), б) поліреферентні (одна назва відповідає кільком об'єктам); 3) за реалізацією значення в терміносистемі чи фаховому контексті — а) контекстуально незалежні (регулярні), б) контекстуально залежні (нерегулярні).

Запропонована електронна лексикографічна праця має не лише забезпечувати процес перекладу, а й сприяти розширенню лінгвістичної (знання про типові структури іншомовних термінів, їхнє лексичне значення, можливість утворюва-

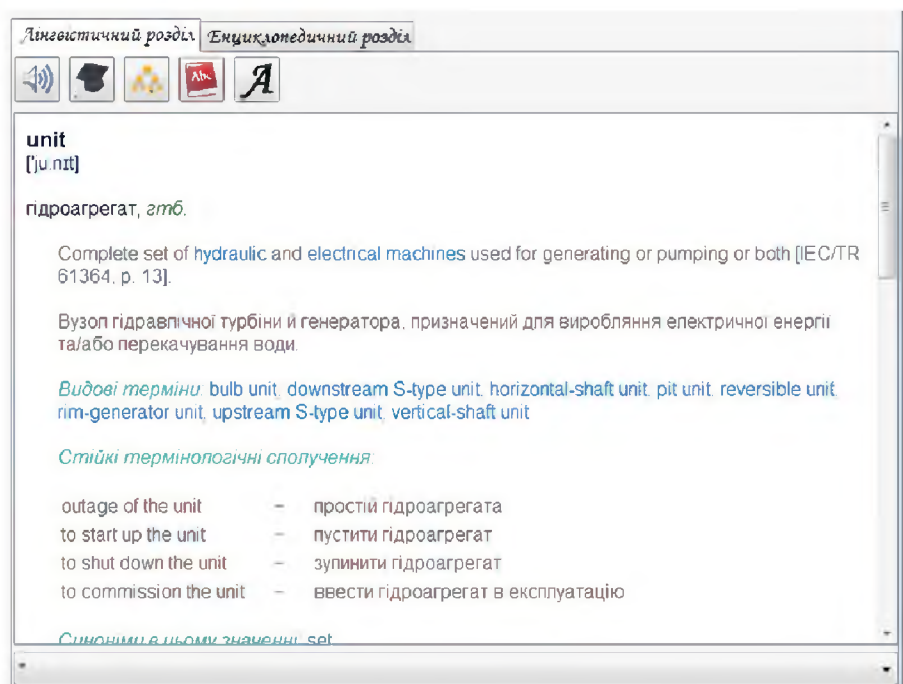

Рис. 1. Зовнішній вигляд лінгвістичного розділу

ти з іншими словами вільні й усталені терміносполучення) та предметної компетентності (знання про предметну галузь) перекладача. Отже, мікроструктуру комп'ютерного словника становлять лінгвістичний та енциклопедичний розділи.

У лінгвістичному розділі (див. рис. 1) передбачено лексикографування терміна за такими параметрами: 1) лексико-семантичним (добір українського еквівалента до англійського терміна, англійських видових номінацій, термінів-фразем, синонімів до реєстрового терміна та їх переклад), 2) власне семантичним (формулювання англійської дефініції до реєстрового терміна з її перекладом українською мовою), 3) словотвірним (подання до реєстрового англійського терміна регулярних і нерегулярних словосполучень та добір до них українських відповідників), 4) ілюстративним (подання до реєстрового терміна в контексті його функціонування в тому чи іншому значенні).

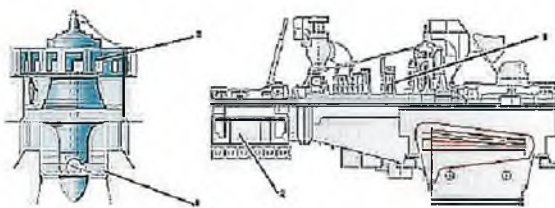
Енциклопедичний розділ (див. рис. 2) словникової статті подає інформацію про предмети або поняття, репрезентовані термінами аналізованої галузі у вигляді вербального опису предметів (його складників, властивостей) або технічних процесів; екстралінгвальних засобів опису (інтерактивні зображення, схеми, анімаційні ролики), що сприяють не лише розширенню фонових знань про предметну галузь, а й точнішому вибору перекладного еквівалента. Цей розділ передбачено для тих випадків, коли лінгвістичної інформації недостатньо для розуміння семантики англійських термінів.

Отже, принципи подання відповідників до іншомовних термінів мають бути вироблені з урахуванням не лише лексичних, семантичних, граматичних та синтаксичних особливостей іншомовних термінів, а й також специфіки фахового опрацювання оригінального тексту, на підставі якого користувач приймає рішення щодо перекладу лексичних одиниць. Таке опрацювання здійснюється з

Лінгвістичний розділ   Енциклопедичний розділ

Показати енциклопедичну довідку про:

Агрегат призначений для вироблення електричної енергії. Основними його складниками є турбіна, генератор та допоміжне обладнання. Залежно від типу турбіни, розрізняють **гідроагрегати** (якщо це гідравлічна турбіна) та **турбоагрегати** (у разі парової або газової турбіни). Нижче на малюнку показано їхню будову.

Принцип функціонування гідроагрегата

Рис. 2. Зовнішній вигляд енциклопедичного розділу

використанням як лінгвістичних, так і енциклопедичних знань. Саме тому стаття розробленого електронного словника має кілька розділів, що містять відповідну мовну та фонову інформацію, необхідну для аналізу текстових одиниць, ідентифікації серед них термінів або терміносполучень та вибору до них точно-го еквівалента.

Перспективним для подальших досліджень є питання електронного упорядкування англійських варіантних відповідників до українських термінів в аналізованій галузі.

УМОВНІ СКОРОЧЕННЯ

- СІС** — Словник іншомовних слів / Уклад. С. М. Морозов, Л. М. Шкарапута.— К., 2000.— 680 с.
- АНР** — Alaknanda Hydroelectric Project (300 MW) (UTTARAKHAND, INDIA) BID DOCUMENTS.— <https://ru.scribd.com/doc/138629350/Volume-3B-PTS>.
- ВНР** — Bhasmey Hydroelectric Project. — <https://ru.scribd.com/doc/105394975/e-2-01-turbines-and-Governors>.
- ВОЕ** — Britannica Online Encyclopedia.— <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/210530/floodgate>.
- СОГ** — Control of Oil and Gas Fired Electric Generating Unit Boiler NOx Emissions.— http://www.otcair.org/upload/Documents/Meetingh Materials/OTC Oil and Gas EGU Boiler NOx Model Rule Draft B_MOU_100603.pdf.
- СОЛ** — Collins English Dictionary.— <http://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/unit-of-measurement>.
- СРР** — 20 MW Cogeneration Power Plant. Village Sugauli, District East Champaran, Bihar. — http://gamyba.le.it/media/dynamic/files/784/v4-p7-al-s10_asynchronousmotor-generatorandauxiliaries.pdf.
- ДСТ** — Dictionary of Science and Technology: English-German / By A. F. Dorian.— New York.— 1401 p.
- ЕОХ** — Emissions Of Oxides Of Nitrogen From Stationary Gas Turbines.— <http://www.arb.ca.gov/drd/sc/suphtml/s1134.htm>.

- FD — The Free Dictionary.— <http://www.thefreedictionary.com/unit>.
- GTE — *Meherwan Boyce P. Gas Turbine Engineering Handbook* / Boyce P. Meherwan.— 2nd ed.— Houston.— 801 p.
- IEC61364 — Nomenclature for hydroelectric powerplant machinery : IEC/TR 61364 ed1.0.— [Publication date 1999-07-29].— 171 p.
- KHE — KOTLIBHEL H.E PROJECT, STAGE-IA : Turbine and Accessories.— <https://ru.scribd.com/doc/138630976/2-Turbine-and-Accessories>.
- KSPP — Kruonis PSPP-Extension. Section 10 : Asynchronous Motor-Generator and Auxiliaries // Particular Technical Specification.— http://gamyba.le.lt/media/dynamic/files/784/v4-p7-al-s10_asynchronousmotor-generatorandauxiliaries.pdf.
- RGB — Reduction Gear Boxes.— <http://www.smtmachinesindia.org/gears&gearboxes1.html>.
- TE — (6X200MW) TEESTA STAGE— III HE PROJECT.— <https://ru.scribd.com/doc/139552179/4-MIV>.
- TM — TM-1 Turbine. — <https://ru.scribd.com/doc/78825185/Volume-2-Sectionb-TM-Rev-2-Rfk-Update-11-19-04>.
- TS — Technical Specifications 5 x 342 + 1 x 40 MW Demwe Lower HE Project Hydraulic Turbines & Associated Equipments.— <http://ru.scribd.com/doc/138624997/10-Hydraulic-Turbine-and-Associated-Equipment>.
- TSK — Tender Specification : TENDER NO. BHEL:NR(SCT): KOTESHWAR:HTG:491.— http://www.bhel.com/dynamic_files/tender_files/pdf/Rate%20Schedule%20%20Koteshwar%20491.pdf.

YE. V. KUPRIANOV

TRANSLATION EQUIVALENTS IN ELECTRONIC ENGLISH-UKRAINIAN DICTIONARY ON POWER PLANT ENGINEERING

The arrangement of translation equivalents in electronic dictionary on power machine building is considered. The semantic and grammatical difficulties of the Ukrainian equivalents selection were analyzed. The cognitive model of text analysis by the translator and choosing translations to the terms were determined and the principles of equivalents representation of equivalents in electronic dictionary were proposed.

Key words: computer lexicography, electronic dictionary, term, translation equivalent, cognitive model of translation process, special-purpose vocabulary.